

Vývojová stadia naší Země. Epocha lemurská, atlantská a poatlantská

Osmá přednáška

Budapešť, 10. června 1909

Včera jsme se dostali v našich úvahách až k době nazývané ve vývoji naší Země lemurskou. V té době musíme zaznamenat velkou kosmickou událost: vystoupení Měsíce z naší pozemské substance. Tím byla naše Země velice rozdílná v podobě a teplotě od naší dnešní Země. Teplota byla mnohem vyšší, takže dnešní lidé by na této Zemi nemohli žít. Podstatně jiná byla i její podoba. Úplně pozvolna se Země zhušťovala natolik, že se na ní utvářely pevné substance. A když jsme včera mluvili o tom, že se těla stávala tvrdšími, pak se to nemůže pojímat fyzicky, ale ve vztahu k síle a kvalitě.

Jisté hmotnosti se rozpouštěly. Celá Země byla ve stavu ohnivě-tekutém a jen znenáhla se stávala pevnější. To se však nemůže chápat tak, jakoby se stala v dnešním fyzickém smyslu tvrdou a hustou, nýbrž má to právě vztah k síle a kvalitě. Tyto síly jsou takové, že by člověka mumifikovaly. Z ohnivě-tekutého stavu Země vyčleňovaly se pak útvary na způsob ostrovů, a bytosti na nich mají vzdálenou podobnost s našimi dnešními zvířaty a rostlinami. Člověk sám však nepřebýval v první polovině lemurské doby bezprostředně na Zemi, ale ve sféře nad Zemí v řídké, jemné tělesnosti, - byli to lidé duchovnější. Na počátku lemurské doby neměl ještě člověk pozdější tělesnost a nepřijímal pevnější druh potravy. Dokonce ještě ani ke konci Lemurie nenašli byste formy lidského těla, které se v substanci již stalo nejhustším, vybaveným dnešními kostmi. Substance, z níž sestávalo fyzické lidské tělo, byla ještě měkká, rosolovitá, takže zevně se sotva lišila od substance ostatní. Duše, které příliš brzy sestoupily na Zemi, přijaly do svých těl tento druh hustší pozemské substance. Lidé nejméně duchovní žili pak už na Zemi, kdežto ti druzí ještě nad Zemí.

Teprve za lemurské doby, jaksi vypadáváním jemných spoust popela, spoust ohnivě tekutých kovů, vzniká první usazenina minerality. Tyto spousty tvořily takřka počátek ostrovů. Je to vyjádřeno víc obrazně, ale jasnovidnému pohledu se toto pozvolné zhušťování tak ukazuje. Pak z těchto spoust minerality vystupuje to, co můžeme nazvat říší rostlinnou, až teprve později se utváří říše zvířecí. Vedlo by příliš daleko, kdybych vám chtěl podrobně vyprávět, jak se pomalu fyzičnost zhušťovala. Skutečně vše sestupuje z vyšších sfér, i zhušťující se kontinenty. Ale to, co je dnes člověkem, to se zprvu ještě zdržuje v určité sféře nad Zemí. V ní žili lidé a vytvářeli v této měkké sféře svá měkká, jemná těla. Lidská těla, éterická a astrální, nebyla dosud s fyzickým tělem v tak silné spojitosti, byla ještě uvolněnější. Ale se zpevněním fyzického těla, které se teď stále víc a více zhušťuje, nastalo také těsnější spojení s éterickým a astrálním tělem, a člověk se stal z plovoucí, vznášející se bytosti takovou, která nyní vstupuje na Zem.

V této době se uplatňuje u člověka vliv, který je velmi důležitý. Co by se bez toho vlivu bývalo s člověkem stalo? Byl by ještě dlouho, velice dlouho zůstal bytostí bez iniciativy, bez vnitřní samostatnosti, zůstal by automatem, který by byl potahován silami vyšších duchovních

bytostí. Do fyzického, éterického a astrálního těla neustále proudily duchovní síly duchovních bytostí. Mezi těmito bytostmi byly i takové, které působily výhradně v jeho těle astrálním, a samy byly ve svém vývoji opožděny: jsou to bytosti luciferské. Ty stahovaly člověka ještě rychleji dolů na fyzickou pláň než duchovní bytosti dobré, ve svém vývoji normální.

Luciferské bytosti byly duchové, kteří vlastně měli absolvovat svou úlohu na Měsíci. Kdyby tam uplatnili svůj vliv na člověka, bývali by mohli působit jen na tělo astrální, neboť to bylo nejvyšším článkem lidské bytosti na Měsíci. Jenže to na Měsíci nemohli, protože byli bytostmi opožděnými. A na lidské „Já“ tyto bytosti působit nemohly, protože se to na Měsíci neučily. Teď byly luciferské bytosti tak daleko, že byly schopné působit na astrální tělo člověka. Avšak člověk mezitím pokročil a dostal včleněno své „já“. Na toto „Já“ ještě luciferské bytosti působit nemohly, na to působily bytosti vyšší, i na tělo astrální, ale jen skrze toto „Já“. Přímě působit na astrální tělo, to by si jaksi nedovolily, to byla úloha, kterou tyto vyšší bytosti splnily už za vývoje měsíčního. Kdyby luciferské bytosti nenabývaly vlivu na člověka, pak by vyšší bytosti samy působily na astrální tělo jen skrze „Já“ a tak by toto astrální tělo pročistily. Místo toho působily za lemurské doby ze všech stran přímě do astrálního těla bytosti luciferské, a tím bylo lidské astrální tělo vystaveno všem těm vlivům, které vlastně měly skončit už na Měsíci. Tím byly do člověka zasazeny určité pudy, žádosti a vášně, které by nebyl získal, kdyby na něho působily jen vyšší bytosti samy. Bohové by prostě tyto vlivy nevpuštěly dovnitř. Lucifer- ským vlivem obdržel člověk dvojí: za prvé mohl vzplanout k prudkosti v určitém entuziasmu, v nadšení, to nebo ono učinit, ale toto nadšení nebylo vedeno jeho vlastním „já“, nebylo ovlivněno vyšší bytostí v člověku. Za druhé získal možnost odpadnout od vyšších bytostí, činit zlo, ale získal také možnost svobody. Tak byla iniciativa, entuziasmus, svoboda něčím, za co vděčil člověk luciferským bytostem, ale současně v něm vznikla možnost zla. Tak se luciferské bytosti vplížily do astrálního těla člověka a jsou tam v podstatě ještě i dnes, neboť ony to jsou, které ho činí na jedné straně svobodným a na druhé straně ho strhují ke zlu.

Tím, že lidské astrální tělo bylo prostoupeno luciferskými bytostmi, byl člověk příliš brzy veden z atmosféry nad Zemí dolů na tuto Zem. Na tom mají vinu v podstatě luciferské bytosti. Astrální tělo člověka bylo jimi zhoršeno a tím příliš brzy zhušťováno, jinak by člověk ještě dlouho zůstal v této atmosféře, kterou bible nazývá rájem. Takže vyhnání z ráje nastalo vlivem bohů. Představte si tedy Zemi v jejím ohnivě-tekutém stavu a pak člověka, jak je luciferskými bytostmi vedený - příliš brzy - dolů na Zem, na níž se právě utvářejí kontinenty. Tenkrát mělo astrální tělo člověka ještě mnohem větší vliv na své okolí, člověk měl větší magické síly než později, ještě nebylo tak přísného odloučení přírodního zákona od lidské vůle. Dnes by v tomto směru nemohl zlý člověk natropit nic zvláštního. V přírodě by dnes skrze něj nic nenásledovalo. Tenkrát to však bylo jiné. Zlé choutky v duši člověka měly viditelný magický účinek v přírodě, přitahovaly síly ohně nad Zemí i na ní, a člověk svými zlými choutkami, svou magickou vůlí, vzněcoval mocnosti přírody. Dnes se už následkem toho neblýská, ale tehdy, když se lidé stali zlými, oheň blýskal vzduchem.

Protože zlými se stalo množství lidí a člověk se až příliš oddával vlivu luciferských bytostí, ke zlu se přikláněl, byly tím na kontinentech Lemurie vzníceny ohnivé síly. A tak zuřícími spoustami ohně, špatností velké části jejího obyvatelstva, tato Lemurie zanikla. Lidé,

kteří byli zachráněni, odebrali se na kontinent Atlantidy, nacházející se mezi dnešní Afrikou, Evropou a Amerikou. V dlouhých, předlouhých epochách tam potom vývoj lidstva pokračoval. Ponenáhlu se lidstvo zase rozmnožovalo, a na tento kontinent sestupovaly dolů duše, které odešly k Jupiteru, k Marsu a tak dál v době zpustnutí. To zabralo mnoho času. A tak se vytvářely ve staré Atlantidě rasové pojmy. V okultismu se říká: Ve staré Atlantidě byli lidé, jejichž tělesnost obývaly duše, jež byly dříve na Marsu, na Jupiteru, na Venuši atd. Byli nazýváni lidmi marsickými, lidmi jupiterskými atd. Také zevní podoby těl se tím stali od sebe odlišnými. V celé první polovině Atlantidy bylo lidské tělo ještě mnohem měkčí hmoty, takže povolovalo silám duše. Tyto duševní síly byly podstatně mocnější než dnes a ovládaly, formovaly fyzické tělo. Takový člověk staré Atlantidy by mohl lehce zlomit třeba kolejnici, ne snad že by byly mocné jeho fyzické síly, neboť ještě nevyvinul ani systém kostí, ale díky jeho silám magicko-psychickým. Koule z pušky např. by se od této psychické síly odrazila. Hustota masité hmotnosti se utvářela až později. Dnes nacházíme podobný jev ještě u některých šílenců, kteří uvolněním mocných psychických sil neboť v tom stavu není fyzické tělo ve správném spojení s vyššími těly - mohou zvedat a vrhat těžké předměty.

Poněvadž fyzické tělo bylo v Atlantidě ještě měkké, mohlo se snadněji podvolit duševním procesům, - fyzická postava se mohla zmenšit nebo zvětšovat. Když kupř. některý člověk byl hloupý nebo smyslný, potom takřka upadl do hmoty a stal se postavou obrem. Duchovnějším lidé se vyčleňovali jemněji a byli menší postavy, hlupáci byli velcí. Zevní postava se v jejich měkké hmotě řídila mnohem víc duševními silami než dnes, kdy se hmota zpevnila. Těla se tedy tvořila podle vlastností duše, proto také byly rasy tak rozdílné.

Když mýty a pověsti líčily trpaslíky jako moudré a obry jako hloupé, opět v tom vidíme zrcadlit se hluboký okultní rys. Když tedy taková duše sestoupila zase z Marsu dolů na Zem, měly tamější vlastnosti, s nimiž byla spřízněna, ještě dlouho na ni vliv a na tělo, které obývala. Z této skutečnosti se vysvětlují rasové rozdíly a zvláštnosti.

Kdyby vývoj lidstva postupoval až do poloviny atlantské doby bez vlivu Lucifera, vyvinul by člověk k té době jasnovidné obrazné vědomí vysokého stupně. V jeho duši by se nacházelo něco, co by mu jeho vlastní silou zjevovalo ve vnitřních obrazech zevní svět. Svými očima by zevní předměty nevnímal. Luciferským vlivem spatřil člověk fyzický svět dřív, ale nesprávně, - vidí zevní svět jako přes jakýsi závoj. Božsky-duchovními bytostmi byl pro něho předvídan vývoj takový, že by místo onoho temným jasnovidným vědomím v obraze vnímaného světa vnímal svět zevní, ale tak, že za každou smyslovostí se nachází duch. Viděl by za fyzickým světem reálného ducha. Jedním rázem - prosím, neberte to doslova, vždy by to nějakou dobu trvalo - by se člověku, bez Lucifera, v určité době zjevil zevní svět, - člověk by procítl. Vnitřní svět by náhle zmizel, ale vědomí ducha, z něhož ten svět pochází, to by zůstalo. Člověk by nejen viděl rostliny, zvířata atd., ale současně také ducha, z něhož vyrostly. Protože však luciferské bytosti stáhly člověka dolů na Zem příliš brzy, stal se člověku zevní svět takovým, že svět ducha za tímto světem je pro něho zakrytý, a sám vidí fyzičnost neprůhlednou. Jinak by skrze ni viděl duchovní prazáklad světa. Poněvadž se dostal dolů do hmoty dřív, stala se hmota pro něho příliš hustou. Nemohl jí už proniknout. Byly to jiné duchovní bytosti, které zůstaly pozadu, a ty se mohly od poloviny atlantské doby vměšovat do této hmoty, takže byla jako prostoupena kouřem, jako zakalená, a duchovnost už

člověk vidět nemohl. To jsou bytosti ahrimanské, mefistofelské. Mefistofeles-Ahriman je něco jiného než Lucifer. Nepravdou zatemňuje čistého lidského ducha, ukrývá mu duchovnost. Zarathustra ho nazývá lhářem. Ahriman následuje Lucifera, vštěpuje člověku iluzi, že hmota je něčím pro sebe. Tak tedy člověk při pokračování ve své cestě, kdy božsky-duchovní bytosti chtěly na něj působit svým vlivem, nechal na sebe působit dvěma jiným vlivům: Lucifera, který člověka uchopuje a snaží se ho zmýlit v nitru, v astrálním těle, a Ahrimana, který člověku něco namlouvá zvenku, nechává mu zjevovat se zevní svět jako iluzi, jako hmotu. Lucifera musíme oslovit jako ducha, který je činný uvnitř, Ahriman naproti tomu je duchem, který hmotu rozprostírá přes duchovnost jako závoj a znemožňuje poznání duchovního světa. A oba tyto duchové zadržují člověka v jeho vývoji ke spiritualitě. A byl to zejména vliv ahrimanský, který se uplatňoval v člověku a způsobil, že zanikla část Země: Atlantida.

V Lemurii působili lidé se svými magickými silami na přírodu velmi silně. Mohli např. ovládat oheň. Atlantáné to už nemohli. Ale uměli svou vůlí ovládat síly semen, v nichž jsou ukryta hluboká tajemství, síly vzduchu a vody, - oheň jim byl odejmut. Ujasněme si např. při pohledu na dnešní lokomotivu, kterou člověk vytvořil a teď ji ovládá, že zde je před námi něco úplně jiného. Dnes si člověk dovede učinit sloužícími skryté síly v kamenném uhlí, přeměnit je v sílu plynulého pohybu. Tento proces znamená, že člověk ovládá neživou, minerální sílu, která v tom vězí. Ale Atlantán ovládal samu v semenu přebývající životní sílu. Představte si, že sílu, která jako živá síla dává stéblu vyrážet ze Země, mohl Atlantán vylákat ze semena a učinit ji prospěšnou. U svých skladů, kde měli Atlantáné svá vozidla, měli uložena obrovská množství semen, jako dnes máme uloženo uhlí. A silou v tom nahromaděnou, tou pohybovali dopředu svá vozidla. Když jasnovidec pohlíží zpětně až k oné době, vidí tato řízením opatřená vozidla vznášet se a pohybovat poblíž země v dosud tužším vzduchu, v hustší atmosféře. Atlantáné tyto živé síly ovládali. Je však nemyslitelné si představit, že takové síly, které jsou v rostlinách, tedy síly duševní, se mohou magicky používat, aniž by se zároveň působilo na síly vzduchu a vody. A když se vůle Atlantánů stala zlou a tyto duševní síly používala k egoistickým účelům, tu vyvolala zároveň také síly vody a vzduchu, rozpoutala je, a tím stará Atlantida zanikla. Kontinenty vznikaly spolupůsobením živel a člověka. Postupně se však mohl stát ahrimanský vliv tak silným, že člověk už nebyl s to vidět duchovnost. Za fyzickou hmotou nemohl už rozeznat nic jiného než minerálnost, neorganičnost, a tím se člověku stále víc ztrácely magické síly.

V atlantské době mohl člověk ovládat životní sílu. V době lemurské náleželo však k silám člověka ovládat síly semen zvířecích, a docházelo dokonce k tomu, že lemurský člověk tyto zvířecí semenné síly používal k přeměňování zvířecích forem v lidské. S každým takovým magickým působením člověka na tyto semenné zvířecí síly je spojen vliv na síly ohně, na jejich rozpoutání. Když se stane taková vůle zlou, pak se rozvinou a vyvolají nejhorší síly černé magie. A ještě dnes jsou nejhorší síly na Zemi rozpoutávány tím, že černí mágové tropí neplechy s takovými silami, které všeobecně jsou lidstvu odňaty. Jsou to síly mocné a svaté, které v moudrých rukách důstojných vůdčích bytosti mohou být použity k nejvyšší a nejčistší službě lidstvu.

Nyní pomalu ztrácí člověk schopnost formovat své tělo. Chrupavka a kosti, tvrdé části se

včleňují, a člověk začíná být stále podobnějším své dnešní postavě. Co se předtím popisovalo, odehrávalo se ještě v době atlantské. Je proto pochopitelné, že pro badatele není starý Atlantán k nalezení. Ani naděje učenců přece jen ještě najít stopy takových starých dob lidského vývoje se nesplní, neboť člověk byl tenkrát bytostí, jejíž části byly po hmotné stránce ještě měkké. Taková tělesnost se nemůže uchovat, stejně jako z dnešních měkkýšů se po stu letech sotva něco ještě najde. Ostatky zvířat se z takových starých období ještě najdou, neboť když byl člověk ještě měkký, zvířata už byla ztvrdlá. Zvířata sestoupila do hmoty příliš brzy, neuměla čekat. Z nejprvnějších lidských postav, které se příliš brzy staly fyzickými, vznikli lidští tvorové - nejzakslejší. Nejušlechtilejší zůstaly nahoře nejdéle, zůstaly měkké, čekaly, až by už nezapadly do doby, kdy by musely zůstat stát na stupni ztvrdnutí, jak tomu bylo u zvířat. Zvířata se zastavila na ztuhlém, ztvrdlém stupni, protože neuměla čekat. Popisovali jsme vývoj Země až potud, kdy byly rozpoutány síly vody a stará Atlantida zanikla. Lidé z Atlantidy zachránění odešli jednak do Ameriky a na druhou stranu do dnešní Evropy, Asie a Afriky. Konala se velká tažení, putování, zabírající dlouhá časová údobí.

Teď se ještě jednou podíváme na starou atlantskou kulturu. V nejstarší atlantské době měl člověk mocné magické síly. Jimi ovládal síly semen, ovládal přírodní síly a mohl jistým způsobem ještě nahlížet do duchovního světa. Pozvolna pak jasno- zření usínalo, neboť lidé měli založit pozemskou kulturu, měli skutečně sestoupit dolů na Zem. Tak byly ke konci Atlantidy mezi těmi všemi národy a rasami dva druhy lidí: jednak jasnovidci, velcí mágové stojící na výši atlantské kultury, kteří působili magickými silami a mohli vidět do duchovního světa. Vedle nich byli takoví, kteří se připravovali založit dnešní lidstvo. Ti měli už vlohy ke schopnostem dnešních lidí. Nemohli už vůbec nijak působit ve smyslu starého Atlantána, ale připravovali inteligenci, sílu úsudku. Vlastnili začátky počítání, kombinování atd. Byli to ti, kdo vyvíjeli dnešní inteligenci, ale nepotřebovali už magické síly, které staří atlantští mágové používali v době, kdy jejich užívání bylo již nebezpečné pro velký ahrimanský vliv. Oni byli ti Jiní“, ti opovrhovaní, asi jako dnešní theosofové shromažďující se v malých skupinách, nebo jako první křesťané ve starém Římě, kteří se scházeli v katakombách.

V Atlantidě existovala také mocná místa řídící kulturu a kultury - nazveme je atlantská orákula - v nichž se pěstovalo, co se nazývá atlantskou moudrostí. Podle duší lidí, které byly rozdílné, neboť sestoupily z různých nebeských těles, musela být také pro různě uzpůsobené lidi různá místa orákul. Bylo orákulum Marsu, orákulum Jupitera, orákulum Venuše atd. Taková orákula existovala. Byla to řídící kultická místa, v nichž zasvěcení mudrci vedli a řídili až k určité výši rasu marsickou, rasu jupiterskou atd. Všechna tato orákula byla zase vedena mocným orákulem slunečním. To bylo vůdčí místo, z něhož vycházela kultura pro ty ostatní. Kromě toho byli všichni marsičtí lidé vedeni z místa, kde žil zasvěcenec orákula Marsu se svými žáky, všechny merkurské duše byly vedeny z orákula Merkuru, všechny jupiterské duše z orákula Jupitera atd. Ale všechna tato orákulská místa byla podřízena zasvěcenci orákula Slunce.

Tento velký vůdce orákula Slunce, největší zasvěcenec Atlantidy, obracel svou pozornost všude k vrstvám lidí, kteří se od běžného obyvatelstva ve staré Atlantidě lišili. To byli prostí lidé, magické síly už vůbec neměli. Ty velký zasvěcenec shromažďoval, lidi opovrhované,

kteří v sobě vyvinuli, i když jen primitivně, nové schopnosti, od nichž se dalo očekávat pochopení nové doby. Bral dobrý materiál pro budoucnost, a k tomu i staré zasvěcence nebo mágy, kteří neulpívali egoisticky na starých formách. K tehdejší době můžeme přirovnat naši dnešní dobu, která nabízí podobný obraz jako tenkrát v Atlantidě. Také dnes jsou na jedné straně tón udávající lidé v rozšířené vládnoucí kultuře, kteří jsou svým způsobem mágové, jen pracující s neorganičností, a na druhé straně jsou zde i dnes lidé opovrhovaní, kteří chtějí pracovat pro budoucnost. Tenkrát na staré Atlantidě shlíželi příslušníci své kultury, staří mágové, rovněž s opovržením na malý počet těch, kteří v sobě vyvinuli novou schopnost, jíž nebylo na staré Atlantidě k ničemu zapotřebí. Jen velký zasvěcenec orákula Slunce jimi neopovrhoval. A tak shlížejí dnes velcí nositelé naší kultury na malý hlouček lidí, na theosoíy, kteří v malých skupinách se spolu scházejí a tropí všelijaké „bláznivé“ věci, jsou to všeobecně laici a mají přivodit budoucnost. Tito lidé to jsou, kteří dnes vyvíjejí a připravují v sobě schopnost připadající druhým jako neužitečná, je však způsobilá z tušení budoucnosti vytvořit zase souvislost s duchovním, spirituálním světem. Tenkrát na Atlantidě se uplatňovalo nacházet souvislost s fyzickým světem, se smyslovostí, dnes je úlohou opět najít duchovnost, spiritualitu. A jako tenkrát shromažďoval starý zasvěcenec svůj zástup místně, jeho volání přicházelo k opovrhovaným, prostým lidem, tak dnes, za jiných podmínek, nikoliv lokálně, přichází volání velkých Mistrů moudrosti, dávajících vlévat se do lidstva určitému spirituálnímu bohatství moudrosti. A jejich volání následují ti, kdo jsou jistým způsobem k tomu založeni, jako tenkrát to byli ti, kdo měli v sobě vlohy k primitivním schopnostem počítání a tak dál. Tyto nauky se neudělují, aby se jen rozumem pochopila theosofická dogmata, ale aby se uchopily srdcem. Tím se pak člověku dostane síly vědět, proč je tu dnes theosofie. Je tu proto, aby se vyhovělo velkému požadavku lidstva ve vývoji. A kdo to ví, najde také sílu zvítězit nad překážkami, ať přijdou jakékoliv; jde svou cestou, neboť ví, že co se má stát theosofií k dalšímu vývoji lidstva na spirituální stezce, to se stát musí.

Velký zasvěcenec slunečního orákula vedl ten malý hlouček a vytvořil v Asii určitý druh kulturního centra. Přitáhl si tyto lidi v jistém směru tak, aby mohli založit poatlantskou kulturu. Při velkých poutnických taženích bylo všechno, co povstalo na Atlantidě, smíšeno dohromady, promícháno. Proto by se už nemělo mluvit v době poatlantské o rasách, ale o kulturách.

Nyní budeme pozorovat po sobě jdoucí kultury v poatlantské době. První je „prastará indická kultura“ (*kultura praindická*). Pozoruhodná směsice národů se sem zachránila a sešla v té prastaré Indii. Lidé tam žijící měli ještě nejhlubší, nejeminentnější touhu po duchovním světě, o němž věděli, že jsou z něj zrozeni a že teď jej ztratili. Velký zasvěcenec slunečního orákula tam posílá sedm svátých říšů. Živě pociťoval Ind s bolestnou touhou toto: smyslový svět je nepravdivý, jedině pravdivý je svět, z něhož jsme sestoupili, svět duchovní. Proto bylo snadné pro svaté říšie učit, co měli říci o moudrosti prapůvodního světa, o mystériích, učit tomu tyto lidi, kteří ještě měli v sobě touhu po duchovním světě. Pro staré Indy byl smyslový svět májou neboli iluzí, velkým klamem.

Už jiný duch to byl, který vládl ve druhé poatlantské kultuře, v prastaré perské kultuře (*kultuřepraperské*). Západní myšlení a západní bádání ve fyzičnosti učí poznávat, že tato

fyzičnost, tento podivuhodný, podle harmonických zákonů vybudovaný svět je hoden, aby byl proniknutý duchem. Kdo zná tento praperský národ, bude moci přesně rozlišovat mezi tímto národem a národem Indů. Májá, iluze bylo Indům vše, co je obklopovalo, - pravdivý a hodný usilování byl jim pouze svět duchovní, ten proniknutý nejvyšším „já“. S tímto smýšlením dobýt fyzický svět nebylo možné. To bylo možné teprve kulturou Zarathustry, velkého žáka vznešeného zasvěcence slunečního orákula. Zarathustra věděl a učil, že zevní svět není májou, ale je výrazem božského ducha, že za tímto světem je něco, co Ahriman člověku zakryl. Mělo se odhalit, co spočívá za smyslovým světem. Zarathustra působil k tomu, aby se ve smyslovosti našel Duch. To je jeho poslání. V Ormuzdovi a Ahrimanovi stojí proti sobě světlo a temnota.

V třetí epoše egyptsko-chaldejsko-assyrsko-babylonské, tam už člověk nacházel větší spojení se světem fyzickým. V mohutném hvězdném písmu na obloze spatřuje vryté činy, moudrost bohů, obrací pohled nahoru a snaží se jí rozumět, vyzkoumat ji. Obdivuhodná hvězdná moudrost chaldejských kněžských mudrců je toho pomníkem.

Čtvrtá kultura, řecko-římská, vede člověka dolů úplně na fyzickou pláň. Tu si člověk nyní získal takovou láskou, že docela zapomněl, odkud přišel. Porozumění pro duchovní svět se mu ztratilo. Hluboce to ukazuje výrok řeckého hrdiny Achilla: Raději žebrákem ve světě pozemském, než králem v říši stínů. - Úžasné sochařství Řeků a římských občanů je charakteristickým příznakem této kultury. Pátou kulturou je ta naše. Určitý ráz této kultury vtiskují materialismus a obchodní dům.

Smysl všech těchto kultur je ten, že vždy víc a více dobývá člověk fyzickou pláň, a v těchto kulturách přicházejí k výrazu dva proudy, dvě základní nálady, které se udržely až dodnes. Proti sobě stojí dnes východní a západní svět, jejich názory a citové proudy. Východní svět označuje fyzickou pláň za iluzi (máju), a ve svém myšlení, ve svém konání a ve svém citovém životě nechce se s ní slučovat.

Zásadou světového názoru západního je však do tohoto smyslového světa se zapracovávat, přiložit v něm ruku k dílu. Zevně může proto dojít k rozporu, ale obojí má své oprávnění. Nechť se západní svět vpracovává do zevní kultury a tak rozvíjí síly duše, a východní svět nechť jde svou cestou: vrchol je oba svede dohromady.

Tak máme Inda, který v sobě vede duchovní život, odvrácen od zevního smyslového světa, a potom Peršana, který vidí ve hmotě ještě něco nepřátelského, ale již do ní vpracovává ducha. Pak máme Egyptana, který studuje její zákony, Chaldejce, který vidí v dráze hvězd v prostoru písmo božské ruky, uctívá hvězdnou moudrost jako projev božsky-duchovních bytostí. A stojí před námi Řek, který ideál krásy a dokonalosti toho, co vytvořila příroda, uměl vtisknout samotné hmotě. S ním je tu doba, kdy můžeme obdivovat sňatek mezi duchem a hmotou v zázračných fyzických dílech umění. Zde je třeba se zmínit o hlubokém okultním pozadí. Pozorujte řecký chrám v jeho nádherné čistotě a kráse: v něm skutečně přebývá Bůh. Podstatný rozdíl mezi těmito díly architektury i plastiky a díly jiných kulturních epoch je ten, že řecký chrám ve své čisté formě již ze stanoviska pouze architektonického, uměleckého stojí tak vysoko v dokonalosti linií, že jej nic nemůže dosáhnout. Když se duše do toho zahloubá - ve zříceninách chrámu z Paestum to můžete ještě vnímat - když pozoruje chrám dórský, jónský, a má v sobě něco z toho, co se nazývá prostorovým vědomím, pak cítí, jak

jsou tyto linie přesně vlévány do prostoru. Víte, že jsou v prostoru určité proudy. Za použití nezbytnosti těchto proudů, fyzicky znázorňovaných, vytváří se řecký chrám. Co v prostoru Řek už nachází, to v něm tvoří. U řeckého chrámu je hlavní věcí, že je v něm sám Bůh. Ke gotickému chrámu, dómu, patří věřící obec. Řecký chrám je celek sám pro sebe, gotický dóm se svými lomenými oblouky oken je myslitelný jen s obcí věřících, jejichž zbožně sepnuté ruce znovu zrcadlí jeho formy a spolu s ním tvoří celek. V řeckém chrámu byla skutečně uvnitř duchovnost, chrám dával duchovním bytostem příležitost, aby sestoupily a mohly v něm přebývat.

Ale v této době, která tak dobře uměla zdobit Zemi takovými zázračnými díly, ztráceli lidé stále víc souvislost s duchovním světem. Světle a jasně bylo pro člověka ve fyzickém světě, ale když prošel smrtí, pak v duchovním světě bylo pro něho za času řecko-latinské kultury pusto a chladno a temno. Člověk si vydobyl fyzický svět v poatlantské době, ale v duchovním světě bylo pro něj smutno a pochmurno. Ani zasvěcenci, kteří zde jako tam jsou učitelé lidstva, nemohli tam přinést žádnou útěchu. Neboť když těm, kteří byli v životě mezi smrtí a novým zrozením, vyprávěli o tom, co se stalo ve fyzickém světě, tak tyto lidské duše byly jen ještě nešťastnější, neboť visely všemi svými duševními nitkami na tomto smyslovém světě, který jim byl teď odebrán. Také zde nastala změna událostí na Golgotě a zjevení Krista Ježíše na Zemi. Po své smrti na kříži sestoupil dolů do podsvětí nazývá se to cesta do pekel - a zvěstoval i těm, kteří už nežili ve fyzickém těle, že život skutečně zvítězil nad smrtí. Tím byla duším opět dána možnost výstupu v duchovním světě.

GA 109